

PĂRȚI DE VORBIRE NEFLEXIBILE ÎN LIMBAJUL LITURGIC

MARIA FRENȚIU

Cuvinte-cheie: *limbaj liturgic, descriere, părți de vorbire neflexibile, caracteristici lingvistice specifice*

Izvoarele cercetării de față sunt constituite din scrierile religioase cunoscute sub numele de *Dumnezeieștile Liturghii ale Sfinților Noștri Părinți: Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Liturghia Darurilor Mai Înainte Sfințite*. Aceste trei „formulare” sunt cuprinse în *Liturghier*¹ și reprezintă textele după care se oficiază Sfânta Liturghie în cursul anului în Biserica Ortodoxă a Răsăritului.

Coerența necesară unui studiu lingvistic cât mai complet m-a obligat să am în vedere și textele unor rugăciuni liturgice care nu sunt integrate în mod constant în slujirea liturgică zilnică, dar aparțin unui corpus liturgic specific Bisericii răsăritene. În consecință, din punct de vedere al conținutului, textele cercetate pot fi clasificate astfel:

a) textele liturghiilor propriu-zise;

b) textele „rânduielilor” (*Rânduiala pregătirii sfinților slujitori înainte de începerea Proskomidiei; Rânduiala Dumnezeieștii Proskomidii; Rânduiala pregătirii sfinților slujitori pentru începutul Dumnezeieștii Liturghii; Rânduiala Sfintei Împărtășiri*)²;

¹ Menționăm că textele cercetate sunt cuprinse în *Liturghier*, București, EIBMBOR, 2000.

² Dintre acestea, primele trei fac parte integrantă din serviciul liturgic; ultima, *Rânduiala sau canonul Împărtășirii*, stă în legătură mai mult sau mai puțin indirectă cu liturghia.

c) textele învățăturilor despre otpusturi, ecfonise, stihuri, tropare și condace – acestea fac parte din serviciul Liturghiei ca piese variabile, pentru adaptarea slujbei la calendar sau la diferite momente ale anului liturgic;

d) tipicul slujbei *Sfintei Liturghii cu arhieru*.

Descrierea urmărește prezentarea faptelor mai importante existente în cadrul morfologiei textelor liturgice investigate. Am reținut, la nivelul părților de vorbire neflexibile, fenomenele care sunt diferite prin apariție sau prin frecvență de limba română actuală.

Adverbul

Este o clasă lexico-gramaticală destul de bine reprezentată în textele liturgice. Prezentăm, în cele ce urmează, câteva aspecte semnificative.

Aspectul durativ și progresiv de adăugare a unei acțiuni liturgice se exprimă cu ajutorul adverbului *încă*: „*Încă* ne rugăm pentru cei care aduc daruri și fac bine în sfânta și întru tot cinstită biserica aceasta, pentru cei care se ostenesc, pentru cei care cântă și pentru poporul care stă înainte, așteptând de la Tine mare și multă milă” (p. 140); „*Încă* ne rugăm pentru odihna sufletelor adormiților robilor lui Dumnezeu” (p. 141); „*Încă* aducem Ție această slujbă duhovnicească” (p. 164); „*Încă* ne rugăm Ție...” (p. 236).

În anumite contexte, *încă* este sinonim cu adverbul *chiar*: „*Încă* cred că acesta este însuși Preacurat Trupul Tău și acesta este însuși Scump Sângele Tău” (p. 335).

O singură ocurență are *dar*, cu sens conclusiv, sinonim cu *așadar*: „Binevoiește, *dar*, Doamne, să fim slujitori ai Legii Tale celei noi” (p. 220).

Adverbul *iară* apare în formule liturgice prezente în fiecare Liturghie: „*iară* și *iară* cu pace Domnului să ne rugăm” (p. 145, 211, 281, 282); „Câți suntem credincioși, *iară* și *iară* cu pace Domnului să ne rugăm” (p. 145, 279, 280); „Pe toți sfinții pomenindu-i, *iară* și *iară* cu pace, Domnului să ne rugăm” (p. 168).

Deosebit de frecvent este folosit adverbul *totdeauna* (fără proteza *în-*): „să-Ți slujească *totdeauna* cu frică și cu dragoste” (p. 147); „Ca, sub stăpânirea Ta *totdeauna* fiind păziți” (p. 147, 157).

De cele mai multe ori adverbul este prezent în sintagma „*Totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor*” (p. 157). Această formulă liturgică constituie singură o propoziție eliptică de predicat sau este inclusă în finalul unor propoziții: „Să te pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăția Sa, *totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor*” (p. 122).

Adverbul *acum* intră în componența formulei liturgice menționate mai sus, dar apare și într-o formulare mai scurtă a acesteia „(Și) *acum și pururea și în vecii vecilor*” (p. 129, 131, 133, 135, 137, 140, 142, 144, 146, 149, 163, 186, 306, 307, 308, 309, 310, 311).

Adverbul *pururea* este integrat în sintagma menționată anterior, dar apare și în alte contexte cu sens dogmatic, referindu-se la dogma pururea fecioriei Maicii Domnului „*pururea* Fecioara Maria” (p. 129) și la taina Euharistiei „*pururea* se junghie” (p. 311), „Cel ce se mănâncă *pururea*” (p. 173, 245).

Permanentizarea stării de laudă pe care creatura simte nevoia s-o aducă Ziditorului ei este exprimată cu ajutorul adverbului *pururea*: „toată făptura cea cuvântătoare și înțelegătoare, întărită fiind, Ție slujește și Ție *pururea* îți înalță cântare de slăvire” (p. 226); „să pomenească harul Tău *pururea*” (p. 338).

Și nevoia permanentă de ocrotire este sugerată de adverbul *pururea*: „Și fii lângă mine *pururea*” (p. 312); „*pururea* mă acoperă și mă apără și mă păzește de tot lucrul și cuvântul pierzător de suflete” (p. 339); „apărând *pururea*, Născătoare de Dumnezeu, pe cei ce te cinstesc pe tine” (p. 341).

Adverbul în cauză concentrează dragostea divinității pentru om, indiferent de greșelile sau lipsa de atenție ale acestuia: „intră cu iubirea Ta de oameni, pe care *pururea* o ai” (p. 333). Cei care au adus slavă lui Dumnezeu sunt „și *pururea* pomeneșii ctitori” (p. 140).

De asemenea, adverbul *pururea* intră în componența teonimului liturgic „Tatălui celui de-a *pururea* veșnic” (p. 323) și a locuțiunii adverbiale *de-a pururea*: „odihna cea *de-a pururea*” (p. 338); „și împreună *de-a pururea* fiitorul Duh” (p. 349).

Acești adverb intră în relația de antonimie cu *niciodată*: „Cel ce se mănâncă *pururea* și *niciodată* nu se sfârșește” (p. 173, 245). Contextul este, din nou, dogmatic.

În vecii vecilor este locuțiunea adverbială prezentă în formulele liturgice la care ne-am referit mai sus. Reținem valoarea superlativă a locuțiunilor adverbiale *în vecii vecilor* și *întru toți vecii*.

În limbajul liturgic, adverbul de comparație *așa* este integrat în structura unor comparații ample, fiind corelativ cu adverbele *ca* și *precum*. Întotdeauna adverbul *așa* introduce a doua secvență a comparației: „*precum* în cer, *așa* și pe pământ” (p. 100); „Și *ca* o oaie, fără de glas împotriva celui ce-o tunde, *așa* nu și-a deschis gura Sa” (p. 107); „Și, *precum* ai primit de la Sfinții Tăi Apostoli această slujbă adevărată, *așa* primește și din mâinile noastre, ale păcătoșilor, aceste Daruri” (p. 221); „Și, *precum* ai binevoit a Te culca în peșteră și în ieslea necuvântătoarelor, *așa* binevoiește a intra și în ieslea necuvântătorului meu suflet și în întinatul meu trup” (p. 321); „Și, *precum* n-ai îndepărtat pe desfrânata cea păcătoasă, cea asemenea mie, care a venit și s-a atins de Tine, *așa* Te milostivește și de mine, păcătosul, care vin și mă ating de Tine” (p. 321-322); „Și, *precum* nu Te-ai scârbit de întinata și necurata ei gură, ce Te-a sărutat, *așa* nu Te scârbi nici de întinata și mai necurata mea gură” (p. 322); „*Precum* voi sta înaintea înfricoșătorului și nevățarnicului Tău scaun de judecată, Hristoase Dumnezeu, primind întrebare și dând răspuns de relele ce am făcut, *așa* și astăzi, mai înainte de a sosi ziua osândirii mele, stând la sfântul Tău altar” (p. 324); „Și, *precum* ai primit pe cei ce au venit în ceasul al unsprezecelea, care nimic vrednic n-au lucrat, *așa* mă primește și pe mine, păcătosul” (p. 325); „*Precum* pe fiul cel pierdut și pe desfrânata, care au venit la Tine, i-ai primit, *așa* mă primește și pe mine, desfrânatul și întinatul, Milostive” (p. 331).

Ca adverb de mod propriu-zis, *așa* apare în următoarele contexte: „Care ai binevoit *așa*” (p. 118); „și *așa* îndrăznește” (p. 319); „Și *așa*, ieșind din această viață” (p. 338).

Adverbul de timp *astăzi* are o importanță deosebită; rolul lui este acela de a insista asupra actualizării evenimentelor foarte importante din istoria mântuirii în memorialul liturgic (slujirea liturgică): „Cinei Tale celei de taină, *astăzi*, Fiul lui Dumnezeu, părtaș mă primește” (p. 176); „Fecioara, *astăzi*, înainte stă în biserică” (p. 359); „*Aastăzi*, înainte-însemnarea bunăvoinței lui Dumnezeu” (p. 360); „Fecioara,

sfințita vistierie a slavei lui Dumnezeu, *astăzi* se aduce în casa Domnului” (p. 360-361); „Cel ce, mai înainte de luceafăr, din Tatăl fără maică S-a născut, *astăzi*, pe pământ, fără de tată, S-a întrupat din tine” (p. 361); „Domnul tuturor tăiere-împrejur rabdă și greșalele oamenilor, ca un bun, le taie, dând *astăzi* mântuire lumii” (p. 362); „Arătatu-Te-ai *astăzi* lumii” (p. 363); „*Aastăzi* este începutul mântuirii noastre și arătarea tainei celei din veac: Fiul lui Dumnezeu Fiu al Fecioarei se face” (p. 363).

Aastăzi mai apare întrebuințat și în următoarele contexte: „Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă *astăzi*” (p. 100); „așa și *astăzi*, mai înainte de a sosi ziua osândirii mele” (p. 324). Primul exemplu reprezintă o secvență din rugăciunea domnească pe care Hristos le-a oferit-o ucenicilor atunci când aceștia i-au cerut să-i învețe a se ruga. Fiind o rugăciune care trebuie rostită zilnic, *astăzi* concentrează fiecare zi din viața întregii umanități. În al doilea exemplu, adverbul desemnează momentul cercetării conștiinței prin taina spovedaniei, urmat de rugăciunea dinaintea împărtășirii.

Adverbul *iarăși* „din nou” are următoarele ocurențe: „*Iarăși* și de multe ori cădem la Tine și ne rugăm Ție” (p. 147); „Și *iarăși* va să vină cu slavă să judece viii și morții” (p. 159); „și, căzând noi, *iarăși* ne-ai ridicat și nu Te-ai depărtat” (p. 160); „Cel ce vei veni *iarăși* să judeci toată lumea cu dreptate” (p. 324); „iar după acestea *iarăși* S-a înălțat la ceruri” (p. 349).

Din subclasa cliticelor adverbiale sau a semiadverbelor am înregistrat următoarele:

chiar: „a sluji Ție este lucru mare și înfricoșător *chiar* pentru puterile cele cerești” (p. 148, 213);

decât: „Ca un purtător de viață și mai înfrumusețat *decât* raiul cu adevărat și *decât* toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, mormântul Tău, izvorul învierii noastre” (p. 153, 219); „și pântecele tău mai desfăt *decât* cerurile l-a lucrat” (p. 235); „și mai vârtos *decât* zăpada mă voi albi” (p. 305);

și „chiar tot, numai” (adverbul de întărire cel mai bine reprezentat): „caută *și* acum” (p. 101, 314); „pune în noi *și* frica fericitelor Tale porunci” (p. 137); „a sta *și* acum” (p. 145); „că *și* în ziua de acum” (p. 181); „ca *și* noi” (p. 241); „ca *și* pe cea rămasă”

(p. 266); „dă-ne *și* nouă” (p. 296); „a ne închina *și* Sfintei Învieri” (p. 296); „învrednicește-mă acum *și* pe mine” (p. 307); „să curățești *și* păcatele mele” (p. 307); „Fă *și* mie milostiv” (p. 308); „roagă-L să-mi deschidă *și* mie” (p. 312); „precum *și* noi iertăm” (p. 315); „de voi *și* umbla” (p. 316); „primește *și* pocăința mea” (p. 319); „pentru aceasta *și* eu” (p. 320); „ca *și* eu” (p. 321); „pleacă-Te *și* acum” (p. 321); „a intra *și* în casa” (p. 321); „ridică-mă *și* pe mine” (p. 323); „arată-mă *și* pe mine” (p. 324); „să Te întâmpin *și* eu” (p. 324); „așa *și* astăzi” (p. 324); „că iată *și* cu faptele” (p. 325); „așa mă primește *și* pe mine” (p. 325); „ci *și* zidirea Ta sunt” (p. 326); „mă *și* învață” (p. 329); „deschide-mi *și* mie” (p. 334); „dă să-mi fie *și* mie” (p. 337); „Acesteia *și* noi” (p. 360); „Te-ai *și* tăiat împrejur” (p. 362); „vesește-te *și* tu” (p. 363); „pentru aceasta *și* noi” (p. 364); „strălucescă *și* nouă” (p. 367).

numai: „*numai* Tu singur ești fără de păcat” (p. 242); „*numai* cele bineplăcute” (p. 281); „arată-mă locaș *numai* al Duhului Tău” (p. 339);

tot (indică întregul): „luminându-mă *tot*” (p. 311); „luminându-mă peste *tot*” (p. 307); „*și* mă sfințește *tot*” (p. 307); „înnoiește-mă *tot*” (p. 322); „peste *tot* luminându-mă cu frica Ta” (p. 339); *tot* apare și în locuțiunile *cu totul*, *întru totul*, *de tot* (având sens superlativ): „sfințește-mă acum *cu totul* pe mine” (p. 309); „m-am supus *cu totul* păcatului” (p. 320); „pentru că este *cu totul* pustiu și surpat” (p. 321); „limba mea cea *cu totul* necurată” (p. 322); „ajungând *cu totul* sălaș diavolului” (p. 325); „*Cu totul* adevărat este cuvântul Stăpânului” (p. 330); „pierderea *cu totul* a cugetelor” (p. 334); „curățește-mă *întru totul* de întinăciunea trupului și a sufletului” (p. 310); „pentru rugăciunile Preacuratei și *cu totul* fără de prihană Sfintei Maicii Sale” (p. 349); „*întru tot* fericite” (p. 342); „*întru tot* lăudaților” (p. 349); „*de tot* netrebnic m-am făcut” (p. 312).

Adverbul explicativ *adică* are o singură ocurență: „pe mine cel ce primesc Pâinea, *adică* Trupul Tău și Dumnezeiescul Tău Sânge” (p. 309).

Adverbul *vârtos* apare întotdeauna la gradul comparativ: „mai *vârtos*” (p. 161, 304, 305, 329, 339).

Drept apare ca adverb în enunțurile: „episcopii care *drept* învață” (p. 167, 239); „*drept* învățând cuvântul adevărului Tău” (p. 168).

Adevărat se regăsește însoțit de adverbul *mai* pentru a exprima o comunicare profundă cu divinitatea: „Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine, *mai adevărat*, în ziua cea neînserată a împărăției Tale” (p. 180, 250) și în locuțiunea adverbială *cu adevărat*: „*mai înfrumusețat decât raiul cu adevărat*” (p. 153); „Cuvine-se *cu adevărat* să te fericim, Născătoare de Dumnezeu” (p. 166); „cea *cu adevărat* Născătoare de Dumnezeu” (p. 166); „Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești *cu adevărat* Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu” (p. 176); „Cel ce singur ești Dumnezeu *cu adevărat*” (p. 226); „Sfânt ești *cu adevărat* și Preasfânt” (p. 227); „*Cu adevărat*, Maica lui Dumnezeu” (p. 311); „Tu ești *cu adevărat* raza Tatălui” (p. 367).

Insistența asupra valorii de adevăr este redată și prin locuțiunile adverbiale *în adevăr* și *cu dreptate*: „se tem de Tine *în adevăr*” (p. 265); „Vei veni să judeci lumea *cu dreptate*” (p. 324).

Unele adverbe realizează construcții similare construcțiilor comparative, pierzând însă această valoare: „pentru toți cei *mai înainte* adormiți” (p. 140); „*mai ales* pentru Preasfânta” (p. 166); „*mai înainte* vestindu-ne mântuirea” (p. 228); „Pentru Cinstitele și *mai înainte* Sfințitele Daruri” (p. 285); „precum ai zis *mai înainte*” (p. 308); „*mai presus* de minte” (p. 310); „pe Hristos tuturor *mai înainte* îl vestește” (p. 360).

Adverbul *înainte* apare în enunțurile: „poporul care stă *înainte*” (p. 140); „punându-mi *înainte* chipuri de pocăință” (p. 323); „Fecioara, astăzi, *înainte* stă în biserică” (p. 359).

Gata are două ocurențe: „*Gata* este scaunul Tău de atunci” (p. 117); „*gata* folositoare celor ce aleargă la tine” (p. 312).

Împrejur are valoare adverbială în contextul următor: „Ție îți stau *împrejur*” (p. 227).

Adverbul de loc *sus* se combină, în enunțuri diferite, cu prepoziția *de* sau *în*, cu care formează însă locuțiuni. Prepoziția nuanțează sensul sau precizează circumstanța: „scaunul cel *de sus*” (p. 135); „Cel ce întru cele *de sus* locuiești” (p. 143); „Pentru pacea *de sus*” (p. 146); „Osana întru cei *de sus*” (p. 161); „tot darul

desăvârșit *de sus* este” (p. 185); „s-a pogorât *de sus*” (p. 307); „ținând ochii inimii *în sus*” (p. 307). Același adverb apare și singur: „Cel ce *sus* împreună cu Tatăl șezi” (p. 172, 244, 288); „*Sus* să avem inimile” (p. 159).

Adverbele temporale *demult* și *acum* sunt precedate de prepoziția *de*: „că *de demult*, pentru noi, precum suntem noi făcându-Se” (p. 311); „ca rugul *de demult*” (p. 331); „zilei *de acum*” (p. 265); „ceasul *de acum*” (p. 267); „seara *de acum*” (p. 267).

Adverbul aspectual *din nou* are, în contextul următor, semnificație dogmatică, referindu-se la nașterea din apă și din duh prin Botez: „să-i nască *din nou*” (p. 279).

Alte adverbe aspectuale evidențiază transformarea existenței umane în laudă adusă Creatorului: „seara și *dimineața* și la *amiază* Te lăudăm” (p. 273).

Adverbul de mod *asemenea* are o singură ocurență: „*Asemenea* și paharul zicând...” (p. 230).

Adverbul *bine* apare în următoarele contexte: „*bine* sporește” (p. 105); „fac *bine* în sfintele Tale biserici” (p. 168, 236); „*bine* ești cuvântat” (p. 266); „*bine* voi cuvânta” (p. 293); „Fă *bine*” (p. 305).

Unitatea liturgică a lumii văzute cu lumea nevăzută, dar și vegherea credincioșilor de către divinitate, este sugerată cu ajutorul adverbului *împreună*: „intrarea sfinților îngeri, care slujesc *împreună* cu noi și *împreună* slăvesc bunătatea Ta” (p. 131); „cu cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer *împreună* călătorește” (p. 172, p. 237); „că toate *împreună* slujesc Ție” (p. 226); „*împreună* cu Tatăl și cu Duhul” (p. 311); „și *împreună* de-a pururea fiitorul Duh” (p. 349); „*împreună* aducând darul Duhului lui Dumnezeu” (p. 361).

Locuțiunile adverbiale de cauză și de scop sunt și ele prezente în textul liturgic – *pentru aceea, pentru aceasta*: „Crezut-am, *pentru aceea* am grăit” (p. 317); „*Pentru aceasta*, cu mulțumire strigăm Ție” (p. 101); „*Pentru aceasta* te laudă pe tine, Stăpână” (p. 311); „*Pentru aceasta* mă rog Ție” (p. 322); „*Pentru aceasta*, preaminunate împărate, fără de răutate Doamne, fă minunate milele Tale spre mine păcătosul” (p. 325); „*pentru aceasta* m-am apropiat de Tine” (p. 330); „*Pentru aceasta* cad înaintea Ta” (p. 331); „*Pentru aceasta*, cu gând mulțumitor” (p. 331); „*Pentru aceasta*, steaua

binevestește magilor” (p. 361); „*Pentru aceasta*, Te-ai și tăiat împrejur a opta zi” (p. 362); „*Pentru aceasta și noi*, împreună cu dânsul” (p. 363-364); „*Pentru aceasta și noi*, ca pruncii” (p. 364); „*Pentru aceasta*, la Tine cădem” (p. 365).

Superlativul absolut se formează și cu ajutorul locuțiunii adverbiale *peste măsură*: „Primește-mă pe mine, cel ce *peste măsură* Ți-am greșit” (p. 325).

Adverbul concessiv *dar* apare într-un context pleonastic: „*Dar*, totuși, pentru iubirea Ta de oameni” (p. 148).

Foarte importantă în Liturghie este dimensiunea prezentului izvorâtă din conștiința că pentru Dumnezeu toate evenimentele se petrec în prezent, El fiind dincolo de timp. În Biserica ortodoxă există credința conform căreia taina euharistiei este un sacrificiu, dar are și un accentuat caracter recapitulativ întrucât recapitulează „istoria” mântuirii. Participând la Sfânta Liturghie, creștinul nu comemorează doar un eveniment petrecut în trecut, ci participă în chip tainic la evenimentele din planul (iconomia) mântuirii, care-i devin contemporane. Departate de a fi statică și repetitivă, Sfânta Liturghie e orientată către împărăția lui Dumnezeu, lucrând în credincioși o apropiere tot mai mare de Divinitate.

„*Acum-ul*” liturgic, cu semnificația lui teologică, sporește complexitatea înțelegerii tainice a jertfei euharistice. De aici și frecvența adverbului: „caută și *acum* ca un Milostiv” (p. 101); „veacul de *acum*” (p. 135); „toată grija cea lumească *acum* să o lepădam” (p. 148); „saltă *acum*” (p. 180); „*Acum* Puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc” (p. 283); „învrednicește-mă *acum* și pe mine, nevrednicul, să gust cu frică din aceasta și să fiu viu” (p. 307); „sfîntește-mă *acum* cu totul pe mine” (p. 309); „cel ce mă apropii *acum* cu cutremur” (p. 309); „Împărtășirea nemuritoarelor Tale Taine, Hristoase, să-mi fie mie *acum* izvor de bunătați” (p. 309); „sfîntește-mă *acum* cu totul pe mine” (p. 309); „mă rog *acum* eu” (p. 310); „să mă apropii *acum*” (p. 310); „*acum* părtaș a fi mă învrednicește” (p. 310); „în această viață de *acum*” (p. 313); „pleacă-Te și *acum*” (p. 321); „iar *acum* cu dânsii te bucuri și dănțuiești în corturile cerești” (p. 342).

Am întâlnit și adverbele cantitative *mult* (*de multe ori, atât de mult*): „*mult* am greșit” (p. 325); „*mai mult decât*” (p. 324, 329); „*căci Tu ai iubit lumea atât de mult*” (p. 161).

Deseori termenul de comparație este introdus prin adverbul *ca* (*și, decât*: „*ca și* oarecând Gavriil” (p. 102); „*ca un bun și iubitor de oameni*” (p. 327); „*Greșit-am mai mult decât desfrânata*” (p. 329); „*ca pe desfrânata și ca pe cea cu scurgerea de sânge*” (p. 334); „*ca și cu o porfiră și vison*” (p. 366); „*Ca o pârgă a firii*” (p. 367); „*ca pe Maica Vieții*” (p. 368).

Adverbul *prea* precedă adverbul *lesne*, servind la formarea superlativului absolut: „*Că aceasta, atingându-se de marginea hainei Tale, prea lesne a luat tămăduirea*” (p. 334).

Alte adverbe sunt folosite astăzi în registrul popular/regional:

– *dinlăuntru*: „*punându-le lor povățuitor bun cugetul cel dinlăuntru*” (p. 281); „*duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele*” (p. 305);

– *nicicum*: „*Te-ai înălțat întru slavă, Hristoase, Dumnezeuul nostru, nicicum despărțindu-Te*” (p. 366);

– *oarecând*: „*ca și oarecând Gavriil*” (p. 102).

Numeroase sunt și *locuțiunile adverbiale*: „*fără de sminteală*” (p. 145); „*cu taină închipuim*” (p. 148); „*cuvine-se cu adevărat*” (p. 166); „*fără de asemănare*” (p. 166); „*în chip nevăzut*” (p. 173, 360); „*fără de osândă*” (p. 145, 147, 171, 176, 211, 243, 283, 288, 306, 308, 321, 327, 330, 333, 335, 341); „*în pace*” (p. 187); „*fără prihană*” (p. 221); „*cu dreptate*” (p. 227); „*cu prisosință*” (p. 232); „*fără de băntuială*” (p. 266); „*fără de prihană*” (p. 266, 330, 333); „*fără de păcat*” (p. 271); „*cu voia rob m-am făcut*” (p. 312); „*pe față*” (p. 326); „*în ascuns*” (p. 326); „*cu voie*” (p. 326); „*fără de voie*” (p. 326); „*fără de iertare*” (p. 326); „*fără pizmuire*” (p. 331); „*cu voie sau fără de voie*” (p. 332); „*cu pocăință*” (p. 333); „*de bunăvoie*” (p. 339, 342, 347); „*de folos*” (p. 360); „*de față*” (p. 365); „*de voie*” (p. 101); „*cu pace*” (p. 254); „*în pace și fără de păcat*” (p. 271).

Prepoziția

Textele liturgice conțin construcții arhaizante alcătuite dintr-un acuzativ cu prepoziția *către*, după verbul *a striga*: „*mărturisindu-mă,*

strig *către Tine*” (p. 307); „strigând *către Mântuitorul*” (p. 307); „cu frică strig *către Tine*” (p. 310); „când strigă *către tine*” (p. 358); „cu ceilalți Apostoli, a strigat *către Tine*” (p. 365); „printr-înșii strigă *către Tine*” (p. 366-367).

Către are sens local, indicând direcția și în următoarele contexte: „vin *către* Dumnezeieștile Tale *Taine*” (p. 309); „*Către* a Ta milostivire alergând” (p. 310); „pleacă urechea Ta *către mine*” (p. 319).

Prepoziția *a* precedă adjectivele pronominale nehotărâte și pronumele nehotărâte în cazul genitiv: „Dumnezeule *a toată* mângâierea” (p. 243); „Stăpâne *a toate*” (p. 251).

În limbajul liturgic, prepoziția *întru*, considerată arhaică în limba literară actuală, are numeroase sensuri: local, relațional, modal, final sau instrumental. Ea precedă:

– *substantive proprii*: „Bucura-se-va sufletul meu *întru Domnul*” (p. 103); „cinstita preoțime, *cea întru Hristos* diaconime” (p. 112); „iertarea păcatelor tuturor fraților celor *întru Hristos*” (p. 113); „pentru toți cei *întru Hristos* frați ai noștri” (p. 140); „Și *întru Duhul Sfânt*” (p. 159); „toată preoțimea, *cea întru Hristos* diaconime” (p. 167); „pentru ca cei morți *întru Adam* să învieze *întru* însuși Hristosul Tău” (p. 229);

– *substantive comune abstracte*: „*întru* frica Ta” (p. 103); „Doamne, povățuiește-mă *întru dreptatea* Ta” (p. 103); „se vor îmbrăca *întru dreptate* și cuvioșii Tăi *întru* bucurie se vor bucura” (p. 105); „iar eu *întru nerăutatea* mea am umblat” (p. 105); „Piciorul meu a stat *întru dreptate*” (p. 105); „*întru smerenia* Lui” (p. 107); „*Întru cinstea* și *pomenirea*” (p. 109); „celor din veac adormiți *întru dreapta credință*” (p. 114); „*întru nădejdea* învierii” (p. 116); „îmbrăcatu-S-a Domnul *întru putere*” (p. 117); „*întru lungime* de zile” (p. 117); „dintru neființă *întru ființă*” (p. 134); „*întru bunătatea* Ta” (p. 135); „*Întru fericită adormire*” (p. 142); „*întru mărturia* curată a cugetului” (p. 145); „*întru pocăință* a o săvârși” (p. 156); „Înălțatu-Te-ai *întru mărire*” (p. 182); „ai cercetat *întru milă* și *întru îndurări*” (p. 212); „adormiții *întru fericire*” (p. 217); „fericiții *întru adormire*” (p. 217); „Aceasta să faceți *întru pomenirea* Mea” (p. 230); „*întru slava* lui Dumnezeu-

Tatăl” (p. 244); „când vei veni *întru împărăția Ta*” (p. 248); „Binecuvântat este Cel ce vine *întru numele Domnului*” (p. 251); „întărește-ne pe noi *întru sfințenia Ta*” (p. 253); „Cercetează-ne pe noi *întru bunătatea Ta*” (p. 265); „să ne sculăm *întru bucurie sufletească*” (p. 267); „Fă bine, Doamne, *întru bunăvoința Ta, Sionului*” (p. 305); „S-a schimbat la față *întru slavă*” (p. 349); „Suitu-S-a Dumnezeu *întru strigare*” (p. 356); „Taborul și Ermonul *întru numele Tău se vor bucura*” (p. 356); „Înălțatu-Te-ai *întru slavă*” (p. 366); „*Întru naștere*, fecioria ai păzit, *întru adormire*, lumea nu ai părăsit” (p. 367);

– *substantive concrete*: „jertfa aceasta *întru jertfelnicul Tău*” (p. 109); „*întru miros* de bună mireasmă duhovnicească” (p. 116); „primind-o *întru jertfelnicul Tău*” (p. 116); „o primește pe dânsa *întru jertfelnicul Tău*” (p. 119); „*întru sfinți Te odihnești*” (p. 134); „*întru tot cinstită biserica* aceasta” (p. 140); „*întru această slujbă*” (p. 145); „*întru paza poruncilor Tale*” (p. 228);

– *pronume*: „Te sălășluiește *întru noi*” (p. 100); „*întru tine* am nădăjduit” (p. 101); „sfințești pe cei ce nădăjduiesc *întru Tine*” (p. 184); „Tu ești Cel ce lucrezi toate *întru toți*” (p. 211); „Care *întru Sine* Te arată pe Tine” (p. 226); „petrecând *întru noi* Cuvântul Tău” (p. 286); „Inimă curată zidește *întru mine*, Dumnezeule” (p. 305); „Petrece *întru mine*, Mântuitorule, și eu *întru Tine*” (p. 310); „avându-Te pe Tine locuitor *întru mine*” (p. 311); „relele ce au crescut *într-însul*” (p. 327);

– *numerale*: „Cred *întru unul* Dumnezeu” (p. 223); „Și *întru unul* Domn Iisus Hristos” (p. 223); „*Întru una*, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică” (p. 224);

– *adverbe substantivizate*: „Slavă *întru cei de sus* lui Dumnezeu” (p. 121); „duh drept înnoiește *întru cele dinlăuntru* ale mele” (p. 305); „*întru cei de sus*” (p. 362);

– *adjectiv substantivizat*: „*întru tot fericite*” (p. 299).

Prepoziția *dintru* are mai puține ocurențe: „*dintru* neființă *întru* ființă” (p. 134); „Beți *dintru* acesta toți” (p. 162); „Ale Tale *dintru* ale Tale” (p. 162); „ne împărtășim *dintr-o* pâine și *dintr-un* potir” (p. 234).

Frecvent apare locuțiunea prepozițională *împreună cu*: „*împreună cu* intrarea noastră” (p. 130); „care slujesc *împreună cu* noi” (p. 131); „celor ce se roagă *împreună cu* noi” (p. 147); „pe scaun *împreună cu* Tatăl și cu Duhul ai fost” (p. 153); „Același Duh să lucreze *împreună cu* noi” (p. 154); „Cel ce, *împreună cu* Tatăl și cu Fiul” (p. 159); „*împreună cu* noi ești” (p. 173); „*împreună cu* toți sfinții” (p. 234); „*împreună cu* Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh” (p. 243). Prezența acestei locuțiuni prepoziționale accentuează caracterul comunitar al rugăciunilor liturgice.

Am întâlnit locuțiunile prepoziționale *afară de* și *fără de*: „*afară de* Tine pe altul nu știm” (p. 180); „că pe alt Dumnezeu, *afară de* Tine, nu știm” (p. 359); „ajutătorul celor *fără de* ajutor, nădejdea celor *fără de* nădejde” (p. 238); „păzește *fără de* bântuială viața noastră” (p. 266); „*fără de* osândă” (p. 283); „ca să nu rămân singur, *fără de* Tine” (p. 330).

Extrem de frecventă este prepoziția *înaintea*: „stând *înaintea* înfricoșătorului Tău altar” (p. 102); „îndreptează *înaintea* Ta calea mea” (p. 103); „*înaintea* slavei sfântului Tău jertfelnic” (p. 134); „*înaintea* sfintei Tale mese” (p. 148); „să aflăm har *înaintea* Ta” (p. 155); „cu umilință cădem *înaintea* Ta” (p. 170); „*înaintea* feței tuturor popoarelor” (p. 188); „*înaintea* sfintei slavei Tale” (p. 211); „merg *înaintea* Lui cetele îngerești” (p. 215); „ca tămâia *înaintea* Ta” (p. 267); „stăm *înaintea* sfântului Tău jertfelnic, ca *înaintea* scaunului de heruvimi” (p. 285); „și păcatul meu *înaintea* mea este pururea” (p. 304); „rău *înaintea* Ta am făcut” (p. 304); „ci, ca desfrânata, căzând *înaintea* Ta” (p. 307); „Gătit-ai masă *înaintea* mea” (p. 316); „Scumpă este *înaintea* Domnului moartea cuvioșilor Lui” (p. 317); „Făgăduințele mele le voi plini Domnului, *înaintea* a tot poporul Lui” (p. 317); „*înaintea* înfricoșătorului și nefățarnicului Tău scaun de judecată” (p. 324); „*înaintea* înfricoșătorilor și sfinților Tăi îngeri” (p. 324); „cine va putea sta *înaintea* Ta?” (p. 326); „Netrebnic m-am făcut *înaintea* Ta, Dumnezeuul meu, și *înaintea* oamenilor” (p. 326); „*Înaintea* ușilor casei Tale stau” (p. 334); „*înaintea* ucenicilor Tăi ai stătut” (p. 365).

În cele mai multe din exemplele de mai sus sensul prepoziției *înaintea* trimite la relația omului cu Dumnezeu și cu ceilalți semeni.

Uneori apar sensuri și utilizări speciale sau doar mai frecvente ale unor prepoziții simple și compuse:

– *de* intră în perifraze cu derivate substantivale formate cu sufixul de agent *-tor*: „*Născătoare de Dumnezeu*” (p. 102); „*Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu*” (p. 110); „*A Cuvioșilor și purtătorilor de Dumnezeu Părinților noștri*” (p. 110); „*A Sfinților și făcătorilor de minuni*” (p. 111); „*de viață făcătorul Tău Duh*” (p. 156); „*pentru iubitoarea de Hristos oaste*” (p. 167); „*Ca Iubitorul de oameni, Dumnezeu nostru*” (p. 169); „*Dătătorule de bine*” (p. 180); „*de viață făcătoarele Tale Taine*” (p. 183); „*bun și de oameni iubitor*” (p. 187); „*puterea cea făcătoare de viață*” (p. 226); „*cea de voie și pururea pomenită și de viață făcătoare moarte a Sa*” (p. 230); „*Crucea cea făcătoare de viață*” (p. 231); „*Pe arătătorul de cele cerești al lui Hristos*” (p. 238); „*de viață făcătorul Sânge*” (p. 283); „*Făcătorule de bine*” (p. 311); „*iubitoare de bine*” (p. 313); „*Preasfântă de Dumnezeu Născătoare*” (p. 313); „*patimile cele de viață făcătoare*” (p. 323); „*de Dumnezeu propovăduitorilor și purtătorilor de Duh Apostoli*” (p. 349); „*de Dumnezeu purtătorilor părinților noștri*” (p. 351).

– *spre* exprimă scopul, atunci când precedă substantive abstracte sau verbe la infinitiv: „*spre slujba slavei Tale*” (p. 130); „*spre înțelegerea evanghelicelor Tale propovăduiri*” (p. 137); „*spre bunăplăcerea Ta*” (p. 137); „*spre plinirea Evangheliei*” (p. 138); „*spre iertarea păcatelor*” (p. 162); „*spre bine le întocmește*” (p. 172); „*Nu spre judecată sau spre osândă*” (p. 177); „*lumină spre descoperirea neamurilor*” (p. 188); „*spre ajutorul nostru*” (p. 188); „*pui pocăința spre mântuire*” (p. 200); „*ne-ai arătat nouă căile spre mântuire*” (p. 220); „*spre răspuns bineprimit*” (p. 241); „*spre tot lucrul bun îndreptează-i*” (p. 243); „*spre iertarea păcatelor și spre unirea cu Sfântul Duh*” (p. 243); „*sârguiește, ca o bună, spre ajutorul nostru*” (p. 258); „*te nevoiește spre mijlocire*” (p. 258); „*ai pus soarele spre stăpânirea zilei, iar luna și stelele spre stăpânirea nopții*” (p. 266-267); „*spre odihna neputinței noastre*” (p. 267); „*spre lauda bunătații Tale*” (p. 267); „*semn spre bine*” (p. 269); „*spre a ajuta, a mângâia și a mântui*” (p. 270); „*spre cunoașterea adevărului Tău*” (p. 271);

„spre luminarea sufletului și a trupului și spre moștenirea împărăției cerurilor” (p. 292); „spre curățirea sufletelor și a trupurilor, spre înfrânarea poftelor și spre nădejdea învierii” (p. 296); „spre patima cea de bunăvoie” (p. 298).

Dintre prepoziții care cer cazul dativ menționăm *asemenea*: „pecete *asemenea* chipului” (p. 226); „nu este nimeni *asemenea* Ție” (p. 270); „cea *asemenea* mie” (p. 322).

În secvențele „făcându-se *sub* lege”, „fiind vânduți *sub* păcat”, „nu putea fi ținut *sub* stricăciune”, prepoziția *sub* nu are sens local, ci modal, referitor la asumarea de către Hristos a condiției umane pentru a o schimba ontologic.

În enunțul „Din Sfânta Evanghelie *de la* (N) citire”, prepoziția compusă *de la* indică intermediarul evanghelic. Vestea cea bună a venit de la Hristos, Matei, Marcu, Luca și Ioan consemnând-o în cele patru evanghelii.

Aceeași prepoziție exprimă și separarea: „Nu mă lepăda *de la* fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua *de la* mine” (p. 305).

Am consemnat și locuțiunile prepoziționale *dimpreună cu*, *laolaltă cu* și *din pricina*: „*dimpreună cu* toți aleșii Tăi” (p. 321); „*laolaltă cu* cei vrednici” (p. 318); „*din pricina* mulțimii păcatelor mele” (p. 326).

Prepoziția *la* are un sens temporal în sintagma: „la spălarea Cinei s-au luminat” (p. 318).

Locuțiunea prepozițională *în mijlocul* nu apare decât de trei ori: „Hristos *în mijlocul* nostru” (p. 157); „de voi și umbla *în mijlocul* morții” (p. 316); „*în mijlocul* tău, Ierusalime” (p. 317).

Locuțiunea prepozițională *în jurul* am întâlnit-o în sintagma: „cei ce stăm *în jurul* sfântului Tău jertfelnic” (p. 239).

Prepoziția cu genitivul *împrejurul* are o singură ocurență: „ușă de îngădire *împrejurul* buzelor mele” (p. 274);

Dintre prepozițiile cu genitivul am mai întâlnit *asupra*: „veghează *asupra* capului lor” (p. 236); în anumite contexte este sinonimă cu prepoziția „împotriva”: „biruitori *asupra* păcatului” (p. 296); „cele pornite *asupra* noastră cu vicleșug” (p. 313); „a îndrăznit

unele ca acestea *asupra* Învățătorului” (p. 318); „dăruindu-le lor biruință *asupra* potrivnicului” (p. 358).

Textul liturgic se caracterizează prin prezența unor prepoziții în structuri arhaice: *de-a dreapta* – „să dobândesc partea cea *de-a dreapta* a celor mântuiți” (p. 324); „*de-a dreapta* slavei Tale” (p. 340).

Conjuncția

Conjuncția *și* apare, precum în textul biblic pe care îl preia fragmentar, la începutul mai multor unități sintactice succesive: „*Și* unul din ostași cu sulia coasta Lui a împuns” (p. 108); „*Și* îndată a ieșit sânge și apă; și cel ce a văzut a mărturisit și adevărată este mărturisirea lui” (p. 108).

În *Crez*, acest element conjuncțional apare în poziția inițială de șapte ori. În rugăciunile ample, *și* demonstrează caracterul narativ³ (rugăciunile menționate constituie anamneza sau memorialul liturgic care reia cele mai importante evenimente din activitatea mântuitoare a lui Hristos): „*Și*, viețuind El în lumea aceasta, dându-ne porunci de mântuire, scoțându-ne pe noi din rătăcirea idolilor, ne-a adus la cunoașterea Ta, a Adevăratului Dumnezeu și Tată, agonisindu-ne pe noi Sieși popor ales, preoție împărătească, neam sfânt. *Și*, curățindu-ne prin apă și sfințindu-ne cu Sfântul Duh, S-a dat pe Sine schimb morții, în care eram ținuți, fiind vânduți sub păcat. *Și*, pogorându-Se, prin Cruce în iad, ca să plinească toate ale Sale, a nimicit durerile morții. *Și*, înviind a treia zi și cale făcând oricărui trup la învierea cea din morți, că nu era cu putință a fi ținut sub stricăciune începătorul vieții, făcutu-S-a începătură celor adormiți, Întâi-Născut din morți, ca să fie însuși începătorul tuturor în toate. *Și*, suindu-Se la ceruri, a șezut de-a dreapta slavei Tale, întru înălțime. Care iarăși va să vină ca să răsplătească fiecăruia după faptele sale. *Și* ne-a lăsat nouă aduceri aminte de patima Sa cea mântuitoare, Acestea pe care le-am pus înainte, după poruncile Lui” (p. 229-230).

³ A se vedea Lidia Sfârlea, *Contribuții la delimitarea stilurilor literare românești*, în *Studii de limbă literară și filologie*, vol. II, EARS, București, 1972, p. 151.

Conjuncția *ci* apare cu valoare concluzivă: „fiind înduplecat de mărturia cugetului, pun înaintea faptelor mele cele rele și fărădelegile, dându-le pe față și vădindu-le. *Ci* vezi, Doamne, smerenia mea și-mi iartă toate păcatele” (p. 324).

Interjecția

Apar și în textul liturgic interjecții specifice scrisului biblic: *aliluia, amin, osana*. Acestea sunt folosite cu sau fără valoare predicativă ori în construcții eliptice: „Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi cei ce-Ți cântăm Ție: *Aliluia*” (p. 198); „*Osana* întru cei de sus!” (p. 227); „(Diaconul:) *Amin, Amin, Amin*” (p. 233); „Unul Sfânt, unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl. *Amin*” (p. 244); „Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să laudăm slava Ta, că ne-ai învrednicit pe noi a ne împărtăși cu sfințele cele fără de moarte, cu preacinstitele și de viață făcătoarele Tale Taine: întărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. *Aliluia, aliluia, aliluia*” (p. 253); „Cu credință și cu dragoste să ne apropiem, ca părtași ai vieții veșnice să ne facem. *Aliluia, aliluia, aliluia*” (p. 283); „Pâinea cea cerească și paharul vieții gustați și vedeți că bun este Domnul. *Aliluia, Aliluia, Aliluia*” (p. 293); „*Osana* Celui dintru înălțime” (p. 364).

De obicei interjecția *amin* încheie formula liturgică „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Și acum și pururea și în vecii vecilor. *Amin*” (p. 256, 298).

Am întâlnit și alte interjecții:

„*O*, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase! *O*, înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea!” (p. 180); „*O*, Doamne, eu sunt robul Tău, eu sunt robul Tău și fiul roabei Tale” (p. 317); interjecția „*o*” se alătură invocațiilor hristice.

În alte contexte atrage atenția asupra măreției evenimentului euharistic: „*O*, înfricoșătoare Taină! *O*, milostivire a lui Dumnezeu!” (p. 310-311);

Interjecția prezentativă *iată* are o valoare deictică, fiind utilizată pentru a prezenta colocutorului obiecte, persoane ori evenimente din contextul situațional: „că, *iată*, a venit prin cruce bucuria la toată

lumea” (p. 180); „*Iată*, mă apropii de Hristos” (p. 246); „*Iată* s-a atins de buzele mele” (p. 248); „*Iată* vin la nemuritorul împărat” (p. 248); „*Iată* s-a atins de buzele tale” (p. 249); „Acum Puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc, că, *iată*, intră împăratul slavei, *iată* Jertfa tainică săvârșită, de dănele este înconjurată” (p. 283); „Căci *iată*, Precuratul Lui Trup și de viață făcătorul Sânge” (p. 283); „Că, *iată*, în fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea. Că, *iată*, adevărul ai iubit” (p. 304); „că *iată* mănânc Trupul Tău cel dumnezeiesc și beau Sângele Tău” (p. 308); „că *iată*, îndrăznind spre mila Ta, mănânc Trupul Tău și beau Sângele Tău” (p. 310); „Că *iată* și cu faptele am făcut desfrânare” (p. 325); „*Iată* mă apropii de Sfânta Împărtășire” (p. 335); „și *iată* cu un glas slăvim pe Preasfântul Duh” (p. 366).

Există, așadar, la nivelul părților de vorbire neflexibile, fenomene care diferențiază scrisul religios de limbajul laic actual. Aceste particularități morfologice confirmă existența unei variante funcționale particulare în româna literară modernă.

NON-INFLECTED PARTS OF SPEECH IN LITURGICAL LANGUAGE

(Abstract)

Keywords: *liturgical language, description, non-inflected parts of speech, and specific linguistic features*

The roots of this research are the religious writings well known as *The Godly Liturgy of Our Saint Fathers: John the Golden Mouth, Basil the Great and the Liturgy of the Pre-sanctified Gifts*. These three forms are comprised in the *Liturgy Book* and they represent the texts according to which the Holy Liturgy is held all year long in the Eastern Orthodox Church. The required coherence of a linguistic study as complete as possible has forced me to take into account the texts of some prayers that are not consistently included in the daily liturgical mass, yet belong to a liturgical corpus specific to the Eastern Church. Subsequently, from the point of view of content, the texts researched can be classified as follows: the texts of the liturgies proper, the texts of the ordinaries.

The description of non-inflected parts of speech begin with the *adverbs* which are linked to the aspect of duration and progress of a liturgical action expressed, for example, by “yet/still”; the adverb of comparison “so” is integrated in the structure of some extensive comparisons. In Liturgy the present dimension is very important,

arising from the conscience that for God all the events take place in the present. He is beyond time. The liturgical “now” with its theological meaning increases the complexity of Eucharistic sacrifice. Some of the adverbs mentioned in this paper are still found today in the folk register. Furthermore the liturgical text is characterised by the presence of *prepositions* in archaic structures. For example “before” implies man’s relationship with God as well as with the other the others of his kind. In the Biblical text *conjunction* “and” appears at the beginning of several successive syntactical units, while in Creed, it appears in initial position for seven times. In the liturgical text can be found specific *interjections* for the biblical text used with or without predicative value or in elliptical structures. The presenting interjection “here is/are” has a deictic value being used to present the collocutor objects, persons or events in the situational context.

To conclude, at the level of non-inflected parts of speech there are phenomena that differentiate between the religious writing and nowadays-laic language. These specific linguistic and morphological features confirm the existence of a specific functional variant in the modern literary Romanian language.